

Sprawa C-400/23**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

29 czerwca 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Sofijski gradski syd (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

29 czerwca 2023 r.

Oskarżony:

VB

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie karne prowadzone pod nieobecność oskarżonego.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożono na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. b) TFUE.

Pytania prejudycjalne

1.1. Czy art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że jeżeli dana osoba została skazana pod jej nieobecność, poza sytuacjami określonymi w ust. 2, i orzeczono wobec niej karę „pozbawienia wolności”, to przy jej zatrzymaniu w celu wykonania tej kary musi ona być powiadomiona o orzeczeniu, na mocy którego została skazana?

1.2. Jaka jest treść określonego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 wymogu „powiadomienia [...] o orzeczeniu” i czy zakłada ono doręczenie odpisu tego orzeczenia?

1.3. Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytania 1.1. i 1.2. – czy art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 stoi na przeszkodzie orzeczeniu sądu krajowego zapewniającemu doręczenie odpisu tego orzeczenia?

2.1. Czy przepisy krajowe – które, przy rozpatrzeniu oskarżenia karnego i wydaniu skazującego wyroku sądu pod nieobecność oskarżonego, poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy, nie przewidują żadnego trybu ani warunków udzielenia informacji osobie skazanej zaocznie o jej prawie do wznowienia postępowania z jej udziałem; a konkretniej takie informacje nie zostały udzielone przy zatrzymaniu osoby skazanej zaocznie – są zgodne z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343?

2.2. Czy znaczenie ma okoliczność, że przepisy krajowe, art. 423 Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego), zapewniają osobie skazanej pod jej nieobecność informacje o jej prawie do wznowienia postępowania – lecz dopiero po złożeniu przez tę osobę wniosku o uchylenie tego wyroku skazującego i wznowienie postępowania z jej udziałem – przy czym zapewniają jej te informacje w formie orzeczenia sądu, wydanego w odpowiedzi na ten wniosek?

2.3. Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej, czy spełnione zostaną wymogi określone w art. 8 ust. 4 zdanie drugie i art. 10 ust. 1 dyrektywy (UE) 2016/343, jeżeli sąd rozpatrujący oskarżenie karne i wydający wyrok skazujący przeciwko nieobecnemu oskarżonemu, poza sytuacjami określonymi w art. 8 ust. 2 tej dyrektywy, w swoim wyroku wskaże prawo tej osoby do wznowienia postępowania lub innego środka prawnego i nakaze osobom dokonującym zatrzymania osoby skazanej doręczenie tej osobie odpisu wyroku?

2.4. Na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej, czy art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 stoi na przeszkodzie temu, aby w swoim orzeczeniu sąd – który skazał nieobecnego oskarżonego, poza sytuacjami określonymi w art. 8 ust. 2 tej dyrektywy – wskazał prawo tej osoby do wznowienia postępowania lub innego środka prawnego, przysługującego jej na podstawie art. 9 dyrektywy, i nakazał osobom dokonującym aresztowania osoby skazanej doręczenie jej odpisu tego orzeczenia?

3. Jaki jest pierwszy i jaki jest ostatni możliwy moment, w którym sąd powinien wydać orzeczenie w przedmiocie tego, czy postępowanie karne przeprowadzone pod nieobecność oskarżonego wykracza poza zakres warunków określonych w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343, a także podjąć środki w celu zagwarantowania powiadomienia, o którym mowa w art. 8 ust. 4 zdanie drugie tej dyrektywy?

4. Czy przy przyjmowaniu orzeczenia, o którym mowa w pkt 3, należy uwzględnić stanowisko oskarżyciela i stanowisko obrońcy nieobecnego oskarżonego?

5.1. Czy treść wyrażenia „możliwości zaskarżenia orzeczenia”, zawartego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343, dotyczy prawa do zaskarżenia w trybie instancyjnym, czy też dotyczy zaskarżenia prawomocnego orzeczenia sądu?

5.2. Jaka powinna być treść informacji, które zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 należy przekazać osobie, skazanej pod jej nieobecność poza warunkami określonymi w ust. 2, „o prawie do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego, zgodnie z art. 9” – w odniesieniu do prawa do skorzystania z takiego środka prawnego, jeżeli zaskarża ona swój wyrok zaoczny, lub w odniesieniu do prawa do złożenia wniosku o taki środek prawny, przy czym zasadność takiego wniosku będzie oceniana w określonym momencie w przyszłości[?]

6. Jakie jest znaczenie wyrażenia „innego środka prawnego, który umożliwia ponowne rozpoznanie sprawy co do jej istoty, w tym ocenę nowych dowodów, i który może prowadzić do uchylecia pierwotnego orzeczenia”, zawartego w art. 9 zdanie pierwsze dyrektywy (UE) 2016/343?

7. Czy przepis prawa krajowego, art. 423 ust. 3 Nakazatelno-procesualen kodeks – który wymaga osobistego stawiennictwa osoby skazanej zaocznie, jako obligatoryjnej przesłanki rozpatrzenia i uwzględnienia jej wniosku o wznowienie postępowania – jest zgodny z art. 8 ust. 4 i art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343?

8. Czy art. 8 ust. 4 zdanie drugie i art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343 mają zastosowanie do osób uniewinnionych?

Przepisy i orzecznictwo Unii Europejskiej

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. 2016 r., L 65, s. 1) (zwana dalej „dyrektywą (UE) 2016/343” lub „dyrektywą”).

Przepisy prawa krajowego

Nakazatelen kodeks (kodeks karny, zwany dalej „NK”);

Nakazatelno-procesualen kodeks (zwany dalej „NPK”).

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 Przeciwno VB wniesiono oskarżenie o udział – wspólnie z pewną liczbą innych osób – w zorganizowanej organizacji przestępczej mającej na celu osiągnięcie korzyści majątkowych poprzez uprawę i rozprowadzanie środków odurzających, a także o posiadanie broni, czyli o popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 321 ust. 3 pkt 2 w związku z ust. 2 NK; o posiadanie, w trzech przypadkach, wraz

z innymi osobami, określonych środków odurzających i prekursorów narkotyków, czyli o popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 354a ust. 2 i ust. 1 w związku z art. 20 ust. 2 NK; a także o posiadanie, wraz z innymi osobami, broni palnej i amunicji bez wymaganego zezwolenia, czyli o popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 339 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 2 NK. Za przestępstwa te przewidziano kary „pozbawienia wolności” w przedziale od 3 do 10 lat – w przypadku pierwszego, od 3 do 10 lat i od 5 do 15 lat – w przypadku drugiego, a także od 2 do 8 lat – w przypadku trzeciego.

- 2 Postępowanie karne od samego początku toczy się pod nieobecność VB. Do chwili obecnej nie został on formalnie powiadomiony o stawianych mu zarzutach. Poza tym, nie został on powiadomiony ani o wniesieniu do sądu aktu oskarżenia, ani o terminie i miejscu rozprawy, ani o konsekwencjach jego niestawiennictwa.
- 3 Powodem tego jest niemożność odnalezienia VB. W trakcie postępowania przygotowawczego ukrył się on bezpośrednio przed rozpoczęciem operacji policyjnej zmierzającej do aresztowania podejrzanych. Zarządzono jego poszukiwanie, w tym wydano europejski nakaz aresztowania, lecz nie udało się go odnaleźć. W konsekwencji nie został powiadomiony o stawianych mu zarzutach. W toku postępowania sądowego ponownie zarządzono jego poszukiwanie. Według najnowszych informacji od czerwca 2023 r. nie można go odnaleźć.
- 4 W trakcie postępowania przygotowawczego i postępowania przed sądem był on reprezentowany przez trzech kolejnych obrońców z urzędu. Żaden z nich nigdy go nie widział ani nie utrzymywał kontaktu z nim lub z jego krewnymi.
- 5 Postępowanie nadal się toczy. Istnieje pewne prawdopodobieństwo, że wobec VB zostanie orzeczona kara „pozbawienia wolności”, którą faktycznie będzie musiał on odbyć. Istnieje jednak również prawdopodobieństwo, że zostanie on uznany za niewinnego i zostanie wobec niego wydany wyrok uniewinniający.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania prejudycjalnego

- 6 **Uzasadnienie pytania 1.1.:** Zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy (UE) 2016/343 możliwe jest prowadzenie postępowania karnego pod nieobecność oskarżonego, nawet jeżeli warunki określone w ust. 2 nie są spełnione. Jednakże w art. 8 ust. 4 zdanie drugie określono warunek, aby z chwilą powiadomienia danej osoby o orzeczeniu, w szczególności z chwilą jej zatrzymania, powiadomiono ją również o jej prawie do wznowienia postępowania. Powstaje pytanie, czy obligatoryjnie należy – jeśli osoba ta jest zatrzymana w celu wykonania orzeczonej wobec niej kary „pozbawienia wolności” – powiadomić tę osobę również o orzeczeniu, na mocy którego została skazana.
- 7 Możliwa jest wykładnia, zgodnie z którą przepis ten nie nakłada obowiązku takiego powiadomienia – w zakresie, w jakim ma on następujące brzmienie: „z chwilą powiadomienia [...] o orzeczeniu”. Określono warunek, że tylko jeśli nastąpi dane możliwe zdarzenie – „z chwilą [...]” (w języku angielskim „when”, a

w języku francuskim „lorsque”) – a mianowicie powiadomienia o orzeczeniu, powstaje obowiązek państw członkowskich powiadomienia osoby skazanej zaocznie o środkach prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie.

- 8 Wykładnia ta może być uzasadniona następującą alternatywą: „z chwilą powiadomienia [...] o orzeczeniu” lub „z chwilą [...] zatrzymania”. W szczególności zatrzymanie automatycznie pociąga za sobą obowiązek powiadomienia o dostępnych środkach prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie. W związku z tym w ogóle nie jest konieczne, aby osoba, która została już zatrzymana, została powiadomiona o orzeczeniu, na mocy którego została skazana.
- 9 Możliwa jest jednak również wykładnia, że takie powiadomienie obligatoryjnie musi być dokonane, ponieważ jest to przesłanka poinformowanego wykonania prawa – przez osobę, skazaną poza sytuacjami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy – do dokonania oceny, czy skorzystać ze środków prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie. W związku z tym wyrażenie „w szczególności z chwilą jego zatrzymania” byłoby interpretowane w ten sposób, że przy zatrzymaniu osoba skazana obligatoryjnie musi być powiadomiona o orzeczeniu, na mocy którego została skazana.
- 10 To jest zadano pytanie dotyczące wyrażenia „w szczególności z chwilą [...]” (w języku angielskim „in particular when”, w języku francuskim „en particulier au moment de”) – czy odnosi się ono: (1) do powiadomienia o środkach prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie, to jest takie powiadomienie o środkach prawnych jest dokonywane przy zatrzymaniu tej osoby; czy też (2) do powiadomienia osoby skazanej o orzeczeniu, na mocy którego została ona skazana pod jej nieobecność, to jest takie powiadomienie o orzeczeniu jest dokonywane przy zatrzymaniu tej osoby. W tym drugim przypadku powiadomienie o środkach prawnych jest bezpośrednio powiązane z powiadomieniem o wyroku skazującym, a nie z zatrzymaniem osoby.
- 11 Powstaje również pytanie o spójnik „także” (w języku angielskim „also”, w języku francuskim „également”) – czy oznacza to, że powiadomienie o orzeczeniu jest czymś jasnym i niebudzącym wątpliwości, lecz również należy dokonać powiadomienia o środkach prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie, wraz z powiadomieniem o orzeczeniu.
- 12 Sąd odsyłający przyjął drugie stanowisko. W celu skutecznego wykonywania środków prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie osoba skazana musi być jasno poinformowana, z jakich przyczyn została skazana – wyłącznie wówczas będzie mogła dokonać oceny, czy z nich skorzystać i w jaki sposób powinna przedstawić swoje argumenty. Sama istota wymogu skuteczności środków prawnych, określonego w art. 47 akapit pierwszy karty, wymaga takiego powiadomienia.

- 13 **Uzasadnienie pytania 1.2.:** Powstaje również pytanie o istotę tego powiadomienia. Czy fakt, że osoba skazana została zatrzymana i umieszczona w zakładzie karnym, jest wystarczający, aby przyjąć, że osoba ta została powiadomiona o orzeczeniu? Jest tak, ponieważ każde zatrzymanie jest wynikiem skazania, a gdy dana osoba została zatrzymana, musi wiedzieć, że została skazana jakimś orzeczeniem sądowym.
- 14 Czy też powiadomienie zostanie dokonane prawidłowo, jeśli osoba umieszczona w zakładzie karnym będzie miała dostęp do elementów wyroku sądu, w którym została skazana – na przykład do jego sentencji, w której ogólnie wskazano czyn, za który została skazana; jego kwalifikacji prawnej; orzeczonej kary „pozbawienia wolności” i jej okresu? Byłoby tak w zakresie, w jakim informacje te byłyby wystarczające, aby osoba ta zrozumiała, za co została skazana.
- 15 Czy też należy przedstawić tej osobie odpis całego wyroku skazującego? Jest tak w zakresie, w jakim wyłącznie po zapoznaniu się z pełnym tekstem całego wyroku sądu możliwe jest podjęcie przez osobę skazaną zaocznie, która jest zatrzymana w wykonaniu nałożonej na nią kary „pozbawienia wolności”, poinformowanej decyzji co do tego, czy i w jaki sposób skorzystać ze środków prawnych przeciwko temu wyrokowi skazującemu.
- 16 Czy też konieczne jest – jeśli osoba skazana zaocznie wystąpi z takim wnioskiem – przyznanie jej dodatkowo dostępu do całości akt sprawy (tej osobie lub jej adwokatowi)? Jest tak w zakresie, w jakim faktyczne i skuteczne powiadomienie o orzeczeniu będzie miało miejsce nie tylko wtedy, gdy osoba skazana zaocznie dysponuje odpisem tego orzeczenia, lecz zapoznała się również z kontekstem faktycznym i prawnym, w którym zostało ono wydane – a to zakłada przyznanie dostępu do akt sprawy. W rzeczywistości dane orzeczenie sądu nie może być prawidłowo zrozumiane, jeśli jest czytane samodzielnie i bez dostępu do akt sprawy. W związku z tym środki prawne przeciwko takiemu orzeczeniu nie będą mogły być skutecznie wykorzystane, jeśli nie udzielono dostępu do akt sprawy.
- 17 **Uzasadnienie pytania 1.3.:** Możliwe, że TSUE udzieli odpowiedzi przeczącej na dwa pierwsze pytania. Sąd odsyłający uważa jednak, że konieczne jest zapewnienie, aby – po ewentualnym orzeczeniu kary „pozbawienia wolności” wobec VB – przy jego zatrzymaniu otrzymał on odpis wyroku skazującego. W związku z tym zadano pytanie, czy prawo UE stoi temu na przeszkodzie.
- 18 W szczególności, czy argumenty, na podstawie których TSUE udzieliłby odpowiedzi przeczącej na dwa pierwsze pytania, są takiego rodzaju, że prowadzą do wniosku, iż sąd odsyłający nie może i nie powinien podejmować działań, które zapewniłyby takie powiadomienie, ponieważ skutkowałyby to naruszeniem prawa Unii.
- 19 Jeżeli Trybunał Sprawiedliwości stwierdziłby, że nie istnieje taki zakaz, to sąd odsyłający będzie miał interes w uzyskaniu odpowiedzi co do istoty na dwa pierwsze pytania – pomimo że nie ma on obowiązku zapewnienia przyszłego

powiadomienia osoby skazanej zaocznie (wyrok z dnia 8 czerwca 2023 r., sprawy połączone C-430/22 i C-468/22, ECLI:EU:C:2023:458).

- 20 **Uzasadnienie pytania 2.1.:** Przepisy krajowe dopuszczają rozpatrzenie oskarżenia karnego pod nieobecność oskarżonego, poza sytuacjami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy. W tym przypadku przewidują one szczególnie mechanizm ochrony prawa do osobistej obecności – art. 423 NPK. Mechanizm ten ma zastosowanie po uprawomocnieniu się wyroku zaocznego. Początkiem jego stosowania jest wniesienie przez osobę skazaną wniosku o wznowienie postępowania, przy czym podstawą tego wniosku jest okoliczność, że sprawa została rozpoznana i rozstrzygnięta pod nieobecność tej osoby. Wniosek ten jest przedmiotem szczególnego postępowania sądowego. W swoim orzeczeniu co do istoty sąd przyznaje prawo do wznowienia postępowania lub odmawia przyznania tego prawa; w pierwszym przypadku wznowia postępowanie, w którym to przypadku postępowanie będzie prowadzone ponownie z udziałem oskarżonego.
- 21 W tej sytuacji powstaje pytanie, czy ten krajowy porządek prawny jest zgodny z mechanizmem określonym w art. 8 ust. 4 i art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343. Pytanie to powstaje w zakresie, w jakim w krajowym porządku prawnym nie przewidziano żadnego trybu i warunków udzielenia oskarżonemu informacji – po wydaniu wobec niego wyroku skazującego pod jego nieobecność – dotyczących jego prawa do wznowienia postępowania z jego udziałem. W praktyce nie otrzymuje on również takich informacji ani w momencie zatrzymania go, ani w momencie powiadomienia go o wydanym przeciwko niemu wyroku skazującym, jeżeli takie powiadomienie jest dokonywane z inicjatywy osoby skazanej.
- 22 **Uzasadnienie pytania 2.2.:** Należy wskazać, że w krajowym porządku prawnym przewidziano jednak udzielenie informacji, o których mowa w art. 8 ust. 4 dyrektywy (UE) 2016/343, lecz w późniejszym momencie. Faktycznie w prawie krajowym przewidziano mechanizm udzielenia informacji osobie skazanej zaocznie w odniesieniu do tego, czy ma ona prawo do wznowienia postępowania, czy też nie ma tego prawa.
- 23 W szczególności, aby można było przekazać te informacje osobie skazanej zaocznie, osoba ta musi najpierw złożyć wniosek o uchylenie zaocznego wyroku skazującego i o wznowienie postępowania z jej udziałem. Po rozpatrzeniu co do istoty zasadności tego wniosku sąd wydaje orzeczenie. W orzeczeniu tym sąd albo przyznaje prawo do wznowienia postępowania, albo odmawia tego prawa i, odpowiednio: albo uchyla wyrok zaoczny i zarządza wznowienie postępowania z udziałem oskarżonego; albo oddala ten wniosek. W ten sposób osoba skazana zaocznie – po zapoznaniu się z orzeczeniem sądu dotyczącym wniosku o wznowienie postępowania – uzyskuje informację, czy postępowanie główne, w którym została skazana pod jej nieobecność, było przeprowadzone w takich warunkach, że miała ona prawo do wznowienia postępowania lub nie miała tego prawa.

- 24 Powstaje pytanie, czy w tych przepisach krajowych prawidłowo transponowano art. 8 ust. 4 i art. 9 dyrektywy 2016/343 – w świetle wymogu zapewnienia skutecznego środka prawnego przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie, zgodnie z art. 10 ust. 1 wspomnianej dyrektywy i art. 47 akapit pierwszy karty? Zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy powiadomienie o prawie do wznowienia postępowania powinno być dokonane we wcześniejszym momencie – a mianowicie z chwilą powiadomienia o orzeczeniu i/lub przy zatrzymaniu osoby skazanej. Jest jak ze względu na to, że takie powiadomienie musi mieć użyteczny skutek, a mianowicie umożliwiać osobie skazanej dokonanie oceny, czy chce ona skorzystać z prawa do wznowienia postępowania, czy też akceptuje wyrok skazujący (zob. wyrok z dnia 19 września 2019 r., C-467/18, ECLI:EU:C:2019:765, pkt 50 zdanie pierwsze). Jeśli powiadomienie o prawie do wznowienia postępowania zostanie dokonane dopiero po wydaniu orzeczenia w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania, to powiadomienie to nie będzie już środkiem ochrony prawnej w rozumieniu nadanym mu przez tę dyrektywę.
- 25 **Uzasadnienie pytania 2.3.:** Możliwe jest udzielenie przez Trybunał Sprawiedliwości odpowiedzi przeczącej na dwa poprzednie pytania – poprzez orzeczenie, że bułgarskie przepisy krajowe nie są zgodne z dyrektywą.
- 26 W związku z tym sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy może kontynuować rozpatrzenie sprawy pod nieobecność VB, podejmując określone środki w celu zagwarantowania określonego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy prawa VB do bycia poinformowanym – które to środki powinny być wystarczająco skuteczne, zgodnie z art. 10 ust. 1 dyrektywy. W art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy wskazano, że „państwa członkowskie zapewniają” określony standard ochrony – w tym przypadku powiadomienia. W konsekwencji takie zapewnienie ochrony może być zrealizowane nie tylko przez ustawodawcę krajowego, lecz również przez sąd krajowy, który odpowiednio stosuje własne prawo w celu osiągnięcia rezultatu zgodnego z prawem Unii.
- 27 Trybunał Sprawiedliwości wskazał już, że warunki rozpoznania sprawy karnej pod nieobecność oskarżonego wynikające z art. 8 ust. 2–4 oraz prawo do wznowienia postępowania wynikające z art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343 mają skutek bezpośredni (wyrok z dnia 19 maja 2022 r., C-569/20, ECLI:EU:C:2022:401, pkt 28). W konsekwencji sąd odsyłający może bezpośrednio ocenić, czy postępowanie karne przeciwko VB wchodzi w zakres którejkolwiek z sytuacji, o których mowa w art. 8 ust. 2 dyrektywy. Jak wskazano powyżej, sąd odsyłający przyjął, że – przynajmniej w momencie złożenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – postępowanie to nie jest objęte zakresem tych sytuacji.
- 28 Jedną z zasad procesu krajowego jest powiadomienie oskarżonego o jego prawach i umożliwienie mu wykonania tych praw. W związku z tym, ponieważ VB dysponuje bezpośrednio stosowanym prawem do wznowienia postępowania, zgodnie z art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343, na sędzie odsyłającym (zgodnie z

prawem krajowym) spoczywa obowiązek podjęcia niezbędnych środków w celu zapewnienia, że zostanie on powiadomiony o tych prawach, zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy, i uczynienia tego w wystarczająco skuteczny sposób, tak aby umożliwić mu skorzystanie z tego powiadomienia – art. 10 ust. 1 dyrektywy.

- 29 W niniejszej sprawie jest prawdopodobne, że wobec VB zostanie wydane orzeczenie sądu uznające go za winnego i nakładające na niego karę „pozbawienia wolności”. O ile nie pojawią się nowe okoliczności, będzie to miało miejsce pod jego nieobecność i w warunkach innych niż te, o których mowa w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343. Wynika z tego, że VB będą przysługiwały środki prawne przeciwko temu zaocznemu wyrokowi skazującemu, przyznane mu bezpośrednio na mocy prawa Unii – art. 9 dyrektywy.
- 30 W tej sytuacji powstaje pytanie, czy sąd odsyłający zapewni zgodność z określonym w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 wymogiem zapewnienia powiadomienia o prawie wynikającym z art. 9 dyrektywy, jeżeli w swoim orzeczeniu: (1) wyraźnie wskaże te okoliczności, w tym prawo do wznowienia postępowania lub do innych środków prawnych; oraz (2) nakaże osobom, które w przyszłości zatrzymają skazanego zaocznie VB, doręczenie VB odpisu tego orzeczenia sądu. A także, czy ten sposób zapewnienia powiadomienia określonego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy, jest wystarczająco skuteczny – zgodnie z art. 10 ust. 1 tej dyrektywy.
- 31 **Uzasadnienie pytania 2.4.:** Możliwe jest przyjęcie przez Trybunał Sprawiedliwości, że przepisy krajowe są w pełni zgodne z prawem Unii, na przykład dlatego, że krajowy środek prawny określony w art. 423 NPK odpowiada środkowi określonemu w art. 8 ust. 2–4 i w art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343 lub – nawet jeśli mu nie odpowiada – to i tak zapewnia wystarczającą ochronę prawną.
- 32 W takiej sytuacji okaże się niepotrzebne podejmowanie przez sąd odsyłający jakichkolwiek wysiłków w celu zapewnienia, by VB – po jego zatrzymaniu w celu wykonania orzeczonej pod jego nieobecność kary „pozbawienia wolności” – został również powiadomiony, jeszcze w tym momencie, o swoim prawie do wznowienia postępowania, zgodnie z art. 8 ust. 4 w związku z art. 9 dyrektywy.
- 33 Pomimo tego sąd odsyłający uważa jednak za konieczne podjęcie środków w celu zapewnienia należytego powiadomienia osoby skazanej o jej prawie do wznowienia postępowania. W związku z tym zadano pytanie, czy nie jest to zabronione przez prawo Unii. W szczególności, czy sąd odsyłający naruszyłby prawo, gdyby podjął wskazane w pytaniu środki w celu zapewnienia powiadomienia osoby skazanej zaocznie o jej prawie do wznowienia postępowania określonym w art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343? I czy to działanie sądu byłoby w takim stopniu niezgodne z reżimem prawnym prawa do osobistej obecności, ustanowionym w dyrektywie, oraz z innymi przepisami prawa Unii, że obligatoryjnie nie powinno być podejmowane przez sąd?

- 34 **Uzasadnienie pytania 3.:** Na podstawie powyższych odpowiedzi ustalono, że prawo Unii zezwala – lub przynajmniej nie zabrania – sądowi krajowemu rozpatrującemu sprawę pod nieobecność oskarżonego, poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343, na podejmowanie działań w celu zapewnienia powiadomienia osoby skazanej zaocznie o środkach prawnych, jakimi dysponuje ona przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie.
- 35 Pytanie trzecie ma na celu ustalenie, na jakim etapie postępowania karnego sąd odsyłający powinien: 1) stwierdzić, że postępowanie karne, które toczy się pod nieobecność oskarżonego, nie jest objęte warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343 i że, w związku z tym, konieczne jest zapewnienie powiadomienia oskarżonego, o którym mowa w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy; oraz 2) zrealizować tę gwarancję powiadomienia – to jest określić i zastosować mechanizm, poprzez który to powiadomienie będzie zrealizowane w momencie zatrzymania osoby skazanej zaocznie i/lub poinformowania jej o wyroku skazującym wydanym zaocznie.
- 36 Artykuł 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 wymaga zagwarantowania powiadomienia osoby – skazanej zaocznie poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy – o środkach prawnych przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie, jakie przysługują jej na mocy art. 9 dyrektywy. Gwarancja ta, aby mogła być zrealizowana, wymaga podjęcia trzech odrębnych działań. Pierwszym z nich jest rozstrzygnięcie przez sąd odsyłający, czy istnieją warunki określone w art. 8 ust. 2 dyrektywy, czy też nie. Drugim (na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej) jest stwierdzenie, że osobie skazanej zaocznie przysługuje jeden lub większa liczba środków prawnych określonych w art. 9 dyrektywy. Trzecim jest podjęcie działań, tak aby o tym stwierdzeniu (drugim działaniem) w danym momencie w przyszłości powiadomiono osobę skazaną zaocznie – w szczególności w momencie jej zatrzymania i/lub poinformowania o orzeczeniu sądu (na przykład poprzez nakazanie organom administracji zakładu karnego doręczenia osobie skazanej zaocznie, po jej zatrzymaniu, orzeczenia sądu, w którym dokonano tego stwierdzenia).
- 37 W art. 8–10 dyrektywy (UE) 2016/343 nie wskazano niczego w odniesieniu do pierwszego możliwego momentu, w którym należy zapewnić gwarancję, o której mowa w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy. Niemniej, z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że można założyć, iż jest to rozprawa sądowa, na której zapada końcowe rozstrzygnięcie w przedmiocie winy i kary.
- 38 Sytuacja taka ma miejsce w zakresie, w jakim Trybunał Sprawiedliwości przyjął, że aby dojść do wniosku, czy dane postępowanie karne było prowadzone pod nieobecność oskarżonego i, odpowiednio, określić rodzaj nieobecności (czy przestrzegano warunków określonych w art. 8 ust. 2 dyrektywy, czy też nie), należy ocenić okoliczności faktyczne charakteryzujące nieobecność oskarżonego w momencie, w którym wydano prawomocne orzeczenie sądu co do istoty w kwestiach faktycznych i prawnych (wyroki: z dnia 17 grudnia 2020 r., C-416/20

PPU, ECLI:EU:C:2020:1042, pkt 48; z dnia 23 marca 2023 r., C-514/21 i C-515/21, ECLI:EU:C:2023:235, pkt 52–53).

- 39 W żadnym wcześniejszym momencie nie można dojść do takiego wniosku – w zakresie, w jakim przyszłe stawiennictwo oskarżonego prowadziłyby do wniosku, że jego prawo do osobistej obecności, o którym mowa w art. 8 ust. 1 dyrektywy, było przestrzegane. W postępowaniu głównym, na przykład, przyszłe stawienie się umocowanego obrońcy i jego oświadczenie, że oskarżony wie o procesie, prowadziłyby do wniosku, że zastosowanie ma art. 8 ust. 2 lit. b) dyrektywy.
- 40 W odniesieniu do ostatniego możliwego momentu należy wziąć pod uwagę motyw 12 zdanie trzecie i czwarte dyrektywy (UE) 2016/343. Wskazano tam, że dyrektywa ma zastosowanie właśnie do momentu uprawomocnienia się orzeczenia co do istoty sprawy, a nie ma zastosowania do środków prawnych, które znajdują zastosowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia. Artykuł 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy jest zaś ważnym elementem mechanizmu zapewniającego ochronę prawa do osobistej obecności, o którym mowa w art. 8 ust. 1 dyrektywy. W związku z tym państwa członkowskie powinny podjąć środki w celu zapewnienia stosowania tej dyrektywy jeszcze, gdy proces nadal się toczy, i przed uprawomocnieniem się wyroku skazującego wydanego zaocznie. Oznacza to, że rozstrzygnięcie określające rodzaj zaoczności – czy spełnia ona warunki określone w art. 8 ust. 2 dyrektywy, czy też nie – należy przyjąć przed uprawomocnieniem się wyroku wydanego pod nieobecność oskarżonego.
- 41 Sąd odsyłający zauważa, że jego orzeczenie co do istoty podlega zaskarżeniu w terminie 15 dni od jego wydania. Jeżeli jednak nie zostanie ono zaskarżone, zacznie obowiązywać w szesnastym dniu – i, tym samym, uprawomocni się. Ma ono zatem potencjał, aby stać się ostatecznym orzeczeniem co do istoty.
- 42 W konsekwencji sąd odsyłający ma interes w dokładnym ustaleniu, w jakim momencie postępowania należy przeprowadzić następujące czynności: 1) przyjąć rozstrzygnięcie, czy zaoczność jest taka, iż wykracza ona poza warunki określone w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343; 2) na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej, określić dostępne środki prawne, jakimi dysponuje VB; 3) przyjąć niezbędne środki w celu zapewnienia, by przy zatrzymaniu VB i/lub poinformowaniu go o orzeczeniu otrzymał on powiadomienie o powyższych okolicznościach.
- 43 Istnieje ryzyko naruszenia prawa Unii, jeśli takie rozstrzygnięcie zostałyby przyjęte w późniejszym terminie, w tym dopiero po odnalezieniu i ewentualnym zatrzymaniu osoby skazanej zaocznie. Sytuacja taka ma miejsce z dwóch powodów. W pierwszej kolejności, gdyby dopiero wówczas sąd odsyłający przyjął takie rozstrzygnięcie i podjął działania w celu zapewnienia powiadomienia osoby skazanej zaocznie, jego działania nie byłyby objęte zakresem dyrektywy – która nie ma zastosowania po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu co do istoty (motyw 12 zdanie czwarte dyrektywy). W drugiej kolejności przyjęcie takiego rozstrzygnięcia i zapewnienie powiadomienia osoby skazanej zaocznie o tym

rozstrzygnięciu zajęłoby określony okres – w związku z czym takie powiadomienie miałoby miejsce nie przy zatrzymaniu osoby skazanej zaocznie [jak wymaga tego art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) [2]016/343], lecz później, a nawet znacznie później. Tego rodzaju spóźnione zapewnienie powiadomienia nie spełnia wymogu skuteczności określonego w art. 10 ust. 1 dyrektywy i w art. 47 akapit pierwszy karty.

- 44 **Uzasadnienie pytania 4.:** Powstaje pytanie o tryb procesowy, w jakim sąd odsyłający powinien dokonać stwierdzenia, czy nieobecność VB jest taka, iż nie jest ona objęta zakresem art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343, oraz o sposób, w jaki ma on zapewnić niezbędne powiadomienie, o którym mowa w art. 8 ust. 4 tej dyrektywy.
- 45 Kwestia ta nie jest uregulowana w tej dyrektywie, lecz należy wziąć pod uwagę wymóg zapewnienia skutecznych środków prawnych, określony w art. 10 ust. 1 dyrektywy i w art. 47 akapit pierwszy karty, a także zasadę równoważności.
- 46 Sąd odsyłający prowadzi postępowanie karne przeciwko VB z udziałem prokuratora, który wniósł oskarżenie i je podtrzymuje; a także z udziałem obrońcy, wskazanego przez radę adwokacką i wyznaczonego z urzędu przez sąd, który broni interesów nieobecnego VB. Zgodnie z prawem krajowym wszelkie orzeczenia sądu, które mogą mieć wpływ na sferę prawną nieobecnego VB, powinny być wydane po wysłuchaniu prokuratora i obrońcy VB. Celem jest przedstawienie ich stanowisk, zaś przepisy krajowe wymagają przestrzegania praw procesowych i materialnych. Prokurator broni zgodności z prawem – niezależnie od tego, czy jest to korzystne, czy też niekorzystne dla nieobecnego VB – podczas gdy jego obrońca broni wyłącznie jego praw i interesów, wskazując wszystkie okoliczności przemawiające na jego korzyść. Zarówno prokurator, jak i obrońca mogą zaskarżać orzeczenia sądów.
- 47 Prowadzi to ewentualnie do wniosku, że w celu zapewnienia skutecznej ochrony nieobecnego VB, a także zgodnie z zasadą równoważności, orzeczenie sądu, które dotyczy zapewnienia prawa uznanego w prawie Unii – a mianowicie prawa do uzyskania określonych informacji na podstawie art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/454 – powinno być przyjęte w takich samych warunkach jak orzeczenia sądów dotyczące praw VB do udziału w postępowaniu, uznanych wyłącznie w prawie krajowym. Oznacza to, że sąd odsyłający powinien wydać swoje orzeczenie po wysłuchaniu stron.
- 48 **Uzasadnienie pytania 5.1.:** W art. 8 ust. 4 zdanie drugie w związku z art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy (UE) 2016/343 wskazano, że jeżeli oskarżony został skazany pod jego nieobecność, lecz poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2, to ma on „możliwość zaskarżenia orzeczenia” i „prawo do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego, zgodnie z art. 9”.
- 49 Możliwe jest interpretowanie tego przepisu jako wskazującego na dwa odrębne i niezależnie istniejące prawa. Pierwszym z nich jest prawo do zaskarżenia

orzeczenia w trybie instancyjnym (przed uprawomocnieniem się wyroku), a drugim – prawo do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego (po uprawomocnieniu się wyroku). Wniosek ten jest poparty bułgarskim znaczeniem użytego pojęcia „zaskarżenia orzeczenia” – które jest używane wyłącznie w przypadku zaskarżenia w trybie instancyjnym orzeczenia co do istoty, w terminie 15 dni od jego ogłoszenia, przed jego uprawomocnieniem. Pojęcie to nie jest używane w kontekście zaskarżania prawomocnych wyroków sądów.

- 50 Możliwe jest również interpretowanie tego przepisu jako wskazującego jedno prawo, które ma dwie konsekwencje – a mianowicie prawo do zaskarżenia prawomocnego orzeczenia sądu, przy czym konsekwencją tego zaskarżenia jest stosowanie środków prawnych określonych w art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343. Argumenty przemawiające za takim rozstrzygnięciem można znaleźć, porównując przepisy art. 8 ust. 1 i art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343. W toku toczącego się procesu, w tym w wypadku zaskarżenia, zastosowanie ma art. 8 ust. 1 dyrektywy, w którym zagwarantowano oskarżonemu prawo do obecności. Dopiero po zakończeniu procesu pod jego nieobecność, prawomocnym orzeczeniem sądu, będzie możliwe dokonanie oceny, czy istniały warunki określone w art. 8 ust. 2 dyrektywy, a w wypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej – zapewnienie określonego powiadomienia zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy. Ponadto w art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy zezwolono nie tylko na wydanie wyroku zaocznego, lecz również na jego wykonanie – a to zakłada uprawomocnienie się wyroku w zakresie, w jakim wyłącznie prawomocne wyroki mogą być wykonane; a to zaś zakłada, że zaskarżenie w trybie instancyjnym albo zostało zrealizowane, albo możliwość zaskarżenia wygasła w momencie aresztowania osoby skazanej zaocznie i jej powiadomienia na podstawie art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy.
- 51 **Uzasadnienie pytania 5.2.:** W art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 zobowiązano państwa członkowskie do zorganizowania swojego wymiaru sprawiedliwości w taki sposób, by dana osoba – skazana pod jej nieobecność poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy – którą zatrzymano w celu wykonania kary, została powiadomiona o niektórych przysługujących jej prawach związanych z przeprowadzeniem wznowienia postępowania (pełnego lub częściowego) w jej obecności. Niewątpliwie może ona być powiadomiona jedynie o prawach, które jej przysługują – i które przyznano jej na mocy dyrektywy. Stąd powstaje pytanie, jakie prawa przysługują tej osobie w chwili jej zatrzymania i o jakich należy ją powiadomić.
- 52 Można założyć, że w tym momencie osoba skazana zaocznie ma uznane prawo do wznowienia postępowania na mocy art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343. W konsekwencji należy ją powiadomić, że będzie miała możliwość wznowienia postępowania dopiero po złożeniu wniosku w tym względzie.
- 53 Można przyjąć, że osoba skazana zaocznie jest uprawniona do złożenia wniosku o takie wznowienie postępowania, przy czym na podstawie jej wniosku w przyszłości zostanie dokonana ocena, czy istnieją podstawy do takiego

wznowienia postępowania i zostanie wydane orzeczenie w tym względzie. Jeśli w tym orzeczeniu jej wniosek zostanie uwzględniony, osoba skazana zaocznie będzie mogła skorzystać ze wznowienia postępowania. W konsekwencji powinna ona być powiadomiona, że ma prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania na podstawie art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343.

- 54 Argumenty na poparcie pierwszego stanowiska: Postępowanie karne, które toczy się pod nieobecność oskarżonego poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343, narusza prawo oskarżonego do osobistej obecności, o którym mowa w art. 8 ust. 1. Niemniej, w charakterze środka tymczasowego, możliwe jest przeprowadzenie i zakończenie takiego postępowania wyrokiem skazującym, w tym wykonanie wyroku wydanego zaocznie – art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy, a także zatrzymanie osoby skazanej zaocznie w celu wykonania kary – art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy. Jest to możliwe wyłącznie ze względu na przyznanie skutecznego środka ochrony prawnej przeciwko temu zaocznemu wyrokowi skazującemu – a mianowicie prawa do wznowienia postępowania (pełnego lub częściowego). Z powyższego wynikają następujące wnioski w odniesieniu do art. 47 akapit pierwszy karty: – gdy w momencie wydania zaocznego wyroku skazującego jest oczywiste, że wydano go poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy, to istnieją już wszystkie przesłanki do uznania prawa do wznowienia postępowania na podstawie art. 9 dyrektywy; – sama istota powiadomienia, o którym mowa w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy, ma na celu przywrócenie naruszonego prawa do osobistej obecności; wymóg skuteczności ochrony prawnej przyznanej na podstawie art. 10 ust. 1 dyrektywy i art. 47 akapit pierwszy karty czyni koniecznym powiadomienie osoby skazanej zaocznie o jej prawie do wznowienia postępowania – z którego będzie ona mogła skorzystać, jeśli tego zażąda.
- 55 Podobnie w art. 8 ust. 4 zdanie drugie i w art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343 przewidziano środek ochrony prawnej przeciwko orzeczeniu wydanemu zaocznie. Przepisy te należy interpretować w taki sposób, aby ochrona ta była skuteczna, zgodnie z art. 10 ust. 1 dyrektywy i art. 47 akapit pierwszy karty. Jednakże w przepisach tych nie przewidziano żadnej późniejszej procedury, która miałaby być stosowana po powiadomieniu danej osoby – skazanej pod jej nieobecność poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy – o przysługującym jej prawie do zaskarżenia tego orzeczenia i złożenia wniosku o wznowienie postępowania, w ramach której to procedury należałoby ocenić zasadność złożonego wniosku. Nie odesłano również do krajowego porządku prawnego. W konsekwencji taka późniejsza procedura nie jest konieczna. Gdyby była ona konieczna, wymóg przyznania skutecznego środka prawnego skłoniłby ustawodawcę do wskazania jej w art. 8 lub w art. 9 dyrektywy. W związku z tym taka nowa, dodatkowa procedura dotycząca przyznania prawa do wznowienia postępowania nie jest konieczna, ponieważ powiadomienie, o którym mowa w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy, odnosi się właśnie do przyznanego już prawa do wznowienia postępowania.

- 56 Podobnie art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 wymaga powiadomienia osoby skazanej zaocznie o dwóch okolicznościach, po pierwsze – o przysługującym jej prawie do zaskarżenia orzeczenia (to jest wskazania, że nie zgadza się ona z orzeczeniem), i po drugie – o przysługującym jej prawie do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego, po tym zaskarżeniu (czyli do uzyskania ochrony prawnej w związku z tym brakiem zgody). To drugie powiadomienie może być wyjaśnione jedynie poprzez odniesienie się do już przyznanego prawa do wznowienia postępowania – w zakresie, w jakim jest ono związane z pierwszym powiadomieniem, nadając mu skuteczność.
- 57 Jeżeli dana osoba skazana zaocznie, poza warunkami art. 8 ust. 2 dyrektywy, ma jedynie prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, którego zasadność będzie przedmiotem dalszej oceny, to w takim przypadku wystarczające byłoby powiadomienie tej osoby jedynie o prawie do zaskarżenia orzeczenia. Wymóg zapewnienia skutecznej ochrony na podstawie art. 47 akapit pierwszy karty wiązałby treść tego zaskarżenia właśnie z zaskarżeniem przed sądem, który miałby orzec w przedmiocie jego zasadności. W związku z tym nie zaistniałaby potrzeba dodatkowego wskazania, że osoba ta ma prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania (ani potrzeba dodatkowej oceny zasadności wniosku tej osoby).
- 58 Argumenty na poparcie drugiego stanowiska: jest ono zgodne z krajowym modelem ochrony przed orzeczeniem wydanym zaocznie. W ramach tego modelu sąd rozpatruje sprawę pod nieobecność oskarżonego, bez uprzedniego określenia rodzaju zaoczności – czy jest ona objęta zakresem warunków określonych w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343, czy też nie. Następnie osoba skazana zaocznie ma prawo do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, przy czym zasadność tego wniosku ocenia się w szczególnym postępowaniu.
- 59 **Uzasadnienie pytania 6.:** W art. 9 zdanie pierwsze dyrektywy (UE) 2016/343 zapewniono osobie, skazanej pod jej nieobecność poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy, środki ochrony prawnej przed orzeczeniem wydanym zaocznie. Są one dwa – prawo do „wznowienia postępowania” lub do „innego środka prawnego, który umożliwia ponowne rozpoznanie sprawy co do jej istoty, w tym ocenę nowych dowodów, i który może prowadzić do uchylecia pierwotnego orzeczenia”.
- 60 Warto zauważyć, że jedynie w odniesieniu do drugiej możliwości, dotyczącej „innego środka prawnego”, ustanowiono wymogi określonej treści i rezultatu – a mianowicie związane z umożliwieniem ponownego rozpoznania sprawy co do jej istoty oraz ustalenia nowych okoliczności faktycznych i prawnych. Takiego wymogu nie ustanowiono w odniesieniu do pierwszej możliwości dotyczącej „wznowienia postępowania” – w zakresie, w jakim te możliwości są istotną cechą procesu sądowego.

- 61 W odniesieniu do obydwu możliwości w art. 9 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 ustanowiono wymóg przyznania oskarżonemu skutecznego prawa do obecności.
- 62 W ten sposób, tytułem końcowego rozstrzygnięcia w wypadku obydwu możliwości przewidzianych w art. 9 zdanie pierwsze dyrektywy (UE) 2016/343, sąd prowadzący nowy proces w obecności oskarżonego może wydać orzeczenie co do istoty sprawy – albo nowe orzeczenie (pierwsza możliwość), albo orzeczenie w przedmiocie zgodności z prawem poprzedniego, zaocznego wyroku, które to orzeczenie może również skutkować uchyleniem tego wyroku zaocznego (druga możliwość).
- 63 Tytuł art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343 odnosi się wyłącznie do prawa do wznowienia postępowania – w związku z czym można by założyć, że druga możliwość jest rodzajem wznowienia postępowania.
- 64 W tej sytuacji powstaje pytanie, czy drugą możliwość przewidzianą w art. 9 zdanie pierwsze dyrektywy (UE) 2016/343 należy interpretować jako obejmującą taką prawną możliwość wznowienia postępowania karnego, w ramach której część już przeprowadzonych czynności procesowych, w tym ewentualnie wydane orzeczenie sądu co do istoty sprawy – pod nieobecność oskarżonego – zachowują swoje znaczenie prawne; jednakże osobie skazanej zaocznie przyznano możliwość obecności przy przyszłych czynnościach procesowych i wykonania, w ich ramach, w pełni jej prawa do osobistej obecności określonego w art. 8 ust. 1 dyrektywy oraz wszelkich innych praw przysługujących jej na mocy prawa krajowego i prawa Unii; w końcowym rezultacie istnieje możliwość, że orzeczenie co do istoty wydane zaocznie (jeżeli jego znaczenie zostało zachowane) będzie ponownie rozpoznane i ewentualnie uchylone, zmienione lub utrzymane w mocy.
- 65 **Uzasadnienie pytania 7.:** W prawie krajowym przewidziano, że osoba, skazana pod swoją nieobecność, musi stawić się osobiście przed sądem rozpatrującym jej wniosek o wznowienie postępowania w jej obecności. To jej osobiste stawienie się jest przesłanką rozpoznania co do istoty jej wniosku. Jeśli osoba ta nie stawi się, postępowanie umarza się i żądana ochrona nie zostaje udzielona.
- 66 A zatem w prawie krajowym określono nowy, dodatkowy warunek skorzystania z prawa wynikającego z art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343, którego nie określono w tej dyrektywie. Powstaje pytanie, czy jest to zgodne z systemem ochrony ustanowionym w tej dyrektywie – w zakresie, w jakim znacznie utrudnia to funkcjonowanie tego systemu.
- 67 W związku z powyższym sąd odsyłający zadaje pytanie, czy – przy zapewnieniu powiadomienia określonego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343 – powinien przyjąć środki, aby zapewnić również powiadomienie VB, że jeżeli nie stawi się on przed sądem, przed którym złożył wniosek o wznowienie postępowania w jego obecności, to jego wniosek nie zostanie rozpoznany co do istoty, a zaoczne orzeczenie skazujące będzie prawomocne. Obowiązek

zapewnienia takiego powiadomienia istnieje zaś wyłącznie, jeśli ten warunek jest zgodny z prawem Unii.

- 68 Trybunał Sprawiedliwości orzekał już w podobnych kwestiach: wyrok z dnia 12 marca 2020 r., C-659/18, ECLI:EU:C:2020:201; wyrok z dnia 22 czerwca 2023 r., C-823/21, ECLI:EU:C:2023:504. Trybunał Sprawiedliwości przyjął, że niewłaściwe jest nakładanie przez państwo członkowskie dodatkowych warunków nieprzewidzianych w prawie Unii, które udaremniają osiągnięcie celu związanego ze skutecznym, łatwym i szybkim dostępem do pomocy obrońcy, odpowiednio, do procedury dotyczącej udzielenia ochrony międzynarodowej. Logiczne jest utrzymanie tego podejścia, jeżeli chodzi o inne prawo, to jest prawo do osobistej obecności na podstawie art. 8 ust. 1 dyrektywy (UE) 2016/343.
- 69 **Uzasadnienie pytania 8.:** Powstaje pytanie, czy środki ochrony prawnej przed orzeczeniem wydanym zaocznie, o których mowa w art. 8 ust. 4 i w art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343, dotyczą w takim samym stopniu zarówno wyroku skazującego, jak i wyroku uniewinniającego. Pytanie to jest aktualne w zakresie, w jakim możliwe jest wydanie przez sąd odsyłający wyroku uniewinniającego VB.
- 70 W motywie 37 i w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343 wskazano możliwość przeprowadzenia postępowania pod nieobecność oskarżonego, co prowadziłoby do wydania „orzeczenia w przedmiocie winy lub niewinności”. Przepisy te dotyczą jednak warunków określonych w art. 8 ust. 2 dyrektywy – w ramach których osoba, skazana pod jej nieobecność, nie ma prawa do wznowienia postępowania.
- 71 W motywie 39 zdanie pierwsze i w art. 8 ust. 4 dyrektywy (UE) 2016/343, które dotyczą osób – skazanych pod ich nieobecność i którym to osobom przyznano środek ochrony prawnej przed orzeczeniem wydanym zaocznie – wskazano już wyłącznie „orzeczenie”. Można przyjąć, że odnosi się to do orzeczenia, o którym mowa w motywie 37 i w art. 8 ust. 2 – „orzeczenia w przedmiocie winy lub niewinności”; można jednakże przyjąć, że chodzi jedynie o orzeczenie w przedmiocie winy.
- 72 W motywie 39 zdanie drugie i w art. 8 ust. 4 dyrektywy (UE) 2016/343 wskazano zatrzymanie osoby skazanej – co jest wskazówką, że chodzi wyłącznie o wyroki skazujące. Podobnie w art. 8 ust. 3 (który dotyczy warunków określonych w ust. 2) wskazano wykonanie orzeczenia – a jedynie orzeczenia skazujące mogą być wykonane.
- 73 W związku z tym powstaje wątpliwość, czy VB – jeśli pod jego nieobecność wydano wyrok uniewinniający, w którym uznano go za niewinnego – miałby prawo, na podstawie art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343, do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego. Odpowiednio, czy w takim przypadku sąd odsyłający powinien zapewnić jego powiadomienie, zgodnie z art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy.

74 Stanowisko sądu odsyłającego

- 75 W prawie krajowym – w art. 423 NPK – przewidziano środek ochrony prawnej przed wyrokiem skazującym oskarżonego z naruszeniem prawa do obecności. W szczególności, zgodnie z okolicznościami faktycznymi w postępowaniu głównym, ustalonymi w momencie skierowania odesłania prejudycjalnego, VB ma prawo do wznowienia postępowania – zarówno na mocy prawa krajowego, jak i na mocy prawa Unii.
- 76 Jednakże w prawie krajowym nie przewidziano wystarczająco skutecznego środka ochrony prawnej przed orzeczeniem wydanym zaocznie. Powodem tego jest okoliczność, że w prawie krajowym nie przewidziano powiadomienia osoby skazanej zaocznie o istniejącym środku ochrony prawnej. Takiego powiadomienia w szczególności nie dokonuje się w momencie zatrzymania tej osoby w celu odbycia orzeczonej wobec niej kary „pozbawienia wolności”.
- 77 W konsekwencji, chociaż w prawie krajowym przewidziano ochronę na podstawie art. 9 dyrektywy (UE) 2016/343, nie określono jej jednak w taki sposób, aby osoba skazana zaocznie mogła odpowiednio i skutecznie wykonać to przysługujące jej prawo, zgodnie z art. 10 ust. 1 dyrektywy (UE) 2016/343. W szczególności nie zapewniono standardu ochrony określonego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy, zgodnie z którym osoba skazana zaocznie – poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy – już w momencie aresztowania jest powiadamiana o swoim prawie do wznowienia postępowania.
- 78 Krajowy reżim prawny określony w art. 423 NPK jest wystarczająco skutecznym środkiem ochrony prawnej wyłącznie wtedy, gdy sąd, który wydał wyrok zaoczny, przyjął, że zaistniały podstawy określone w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343 i, w związku z tym, nie zapewnił odpowiedniego powiadomienia określonego w art. 8 ust. 4 dyrektywy. W tym przypadku to stanowisko sądu, który wydał wyrok zaoczny, może być zaskarżone przez osobę skazaną zaocznie, po jej zatrzymaniu, właśnie w ramach postępowania prowadzonego na podstawie art. 423 NPK. To postępowanie byłoby takie jak postępowanie przewidziane w art. 10 ust. 1 dyrektywy, ponieważ ma na celu udzielenie ochrony osobie skazanej zaocznie zarówno przed nieprawidłową oceną sądu, który wydał wyrok zaoczny, w zakresie rodzaju zaoczności (określonej w art. 8 ust. 2 dyrektywy lub poza tym art. 8 ust. 2), lecz również przed samym wyrokiem zaocznym.
- 79 Jednakże – wobec całkowitego braku oceny, jaką należy przeprowadzić w toku postępowania karnego prowadzonego pod nieobecność oskarżonego, czy zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 2 dyrektywy (UE) 2016/343 – zastosowanie jedynie mechanizmu określonego w art. 423 NPK jako jedyne go środka ochrony prawnej przed orzeczeniem wydanym zaocznie wydaje się niewystarczające, nieadekwatne i nieskuteczne w zakresie, w jakim nie realizuje wymaganego standardu powiadomienia, określonego w art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy.

- 80 W rzeczywistości takie powiadomienie, jakiego należy dokonać na podstawie art. 8 ust. 4 zdanie drugie dyrektywy (UE) 2016/343, nie jest dokonywane. A to znacznie obniża skuteczność prawa do wznowienia postępowania – pomimo że w prawie krajowym przewidziano to prawo. Sytuacja taka ma miejsce w zakresie, w jakim – przy braku powiadomienia zarówno o wyroku, którym ją skazano, jak i o przysługującym jej prawie do wznowienia postępowania – dana osoba, skazana pod jej nieobecność poza warunkami określonymi w art. 8 ust. 2 dyrektywy, może nigdy nie dowiedzieć się, że ma prawo do wznowienia postępowania. Prowadzi to do znacznego obniżenia poziomu ochrony prawnej przed wyrokiem wydanym zaocznie.

DOKUMENT ROBOCZY